

Fellesorganisasjonen

FOTO-NORGE

Kulturdepartementet,
Oslo

Oslo, 31.8.2016

Høringsvar, forslag til ny lov om opphavsrett til åndsverk mv. (åndsverkloven)

Fellesorganisasjonen Foto-Norge takker for denne anledningen til å komme med synspunkter på Kulturdepartementets forslag til ny lov. Vi er en fellesorganisasjon for 9 organisasjoner innen fotografi – fotokunstnere, fagfotografer, fotohistorikere og kameraklubber – med til sammen ca. 5000 aktive medlemmer.

En arbeidsgruppe av fagfotografer, med støtte fra styrene i våre medlemsorganisasjoner, står for høringsuttalelsene. Institusjonsfotografenes Forening har utarbeidet eget høringsvar, som vi mener er meget tilfredsstillende. Synspunktene våre er også et resultat av gode dialoger med BONO, Norwaco og Kopinor.

Foto-Norge er tilfreds med hovedretningen i lovforslaget: Lovforslaget gir opphavere rett til rimelig betaling når de selger rettigheter til det de har laget. Vi ser fram til et resultat av dette lovarbeidet som utvetydig gir opphaver lovgrunnlag for nye, forbedrede verktøy som sikrer opphavers rettigheter.

Å sikre opphaver inntekter, dvs. å gi fotografer og andre grupper av kreative utøvere bedre muligheter til å leve av sin virksomhet, er å imøtekomme observerte, økonomiske utviklingstrekk for den kreative sektor. Empiri fra mange land i Europa viser at den kreative sektor bidrar positivt til økonomien, sysselsettingen er bedre enn totaløkonomien og utøverne er yngre enn i andre sektorer av økonomien. Foto-Norge noterte med tilfredshet at EU-kommisjonens president Jean-Claude Juncker allerede høsten 2015 gikk inn for å styrke opphavers rettigheter.

Så understreker vi at retten til rimelig betaling også er til stede for fagfotografer med små, økonomiske ressurser til å gjøre sine krav om erstatning gjeldende. Motpartene er ofte innenfor kreativ sektor, eksempelvis medie- og forlagshus. Vi utdyper dette i et av eksemplene på side 2.

Dagens fotografer har i hovedsak sin utdanning enten som fireårig svenneutdanning, bachelorgrad, fagskole eller kunstutdanning. Det er helt avgjørende for deres skapende virksomhet at de kan bygge på en praktisk, så vel som en teoretisk, tilnærming til sin kreative virksomhet. Hode og hender gjør oss til intelligente mennesker og må til for at fotografenes kreative arbeid fører til vellykkede resultater som kunder og andre er fornøyde med. Den skapende innsatsen etablerer dermed et mer solid fundament for den status kreativ sektor fortjener.

Foto-Norge viser også til Innovasjon Norges framlagte strategi for framtidige satsinger på næringsutvikling, presentert den 30.5.16. Her framheves satsing på kreative næringer. UNESCO har levert oppdatert tallmateriale som viser at kreative næringer har fordoblet seg siden 2004 og etterspørselen øker. Vi er enige med Innovasjon Norge. Et viktig tiltak, for å gjennomføre dette viktige arbeidet, er at opphavers rettigheter styrkes.

Den nye lovteksten:

Det følger av denne innledningen at Foto-Norge er positiv til ordlyden i § 1-1 om lovens formål.

Foto-Norge er også positiv til forslaget om at den som erverver et fotografi har *bevisbyrden* for at hun/han har råderett (§5). Dagens lov og rettspraksis har påført fotografer store problemer og kostnader. Gleden over å vinne fram i retten knuses av fakturaene fra rettsaktørene.

Vi støtter retningen når det gjelder endringer i straffe- og erstatningsreglene, men ser på forslaget som en justering av dagens praksis. Omfanget av forsettlig lovbrudd har økt, både fordi mulighetene for dyktige hackere så vel som datateknisk kyndige ligger foran fotografenes state-of-the-art nedlastingsverktøy og fordi straffen for ulovlig brudd ofte er på linje med faktisk pris på fotografiene. For å ta en parallell fra en annen sektor: Boten for å snike på bussen er *ikke* billettens pålydende. Vi presiserer at vi ikke ber om en mangedobling av erstatninger, men at en klar forbedring av dagens praksis kommer inn i den nye loven.

Erstatningbeløpene må videre fungere preventivt. Vi viser for øvrig til Institusjonsfotografenes Forening (IFF) som i sitt høringsvar foreslår en tredobling.

Lovforslaget innebærer også at Forlikrådet – som jo er en enklere og mindre kostbar løsning for partene – får en sterkere stilling og at alle sivile søksmål om brudd på rettigheter skal behandles av Oslo tingrett. Det støtter vi, fordi Oslo tingrett dermed opparbeider kompetanse til å behandle denne type økonomiske krav.

Forslaget om økte strafferammer ovenfor tar utgangspunkt i styrkeforholdet mellom erverver (ofte en stor bedrift og i enkelte tilfeller med meget store økonomiske og juridiske ressurser) og opphaver (som ofte er en enpersonsbedrift). Profesjonelle fotografer presses på pris, og markedet flommer over av til dels dyktige amatører som lever av noe annet og som derfor kan underprise seg.

Ukepressen som for bare noen få år siden var store, faste oppdragsgivere for mange fotografer har radikalt endret sine vilkår. Vi nevner 'Aller-avtalen' som førte til tilsvarende avtaler i de andre bladforlagene. Ukepressen satser i stadig større grad på gjenbruk av saker, betaler ikke for denne gjenbruken og betaler heller ikke for redigering av bildene da de har 'flinke folk på huset til dette'. Mye redigeringsarbeid sendes nå ut av landet til for eksempel Estland og India og da kun for å spare penger. Dette fratår fotografene inntekter og ikke minst forringer det arbeidet – redigeringen er jo en svært viktig del av den enkelte fotografs særpreg. Denne utviklingen har gjort at mange profesjonelle fotografer ikke lenger kan og vil jobbe med ukepressen.

Likeledes opplever vi at forlagene presser priser og tilbyr budsjetter som baserer seg på mye gratis arbeid. Et av våre medlemmer, som hadde gjort en omfattende fotojobb for et av våre største forlag, fant ut rett før boken skulle trykkes at den var delfinansiert gjennom leverandørannonser inne i boken. For beskjedne kr 14 000,- skulle det altså skapes en ny standard for hva en coffee-table bok skulle kunne inneholde. Forfatter og fotograf mente annonsene ville ødelegge boka og først etter at Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening (NFF) var tungt inne med både advokat og generalsekretær ble annonsene fjernet. Konsekvensene av slike saker er svært alvorlige for opphavere. Reelle inntekter var i området 80 til 125 kroner pr time, og da er tidsbruken for design holdt utenfor regnestykket.

For ytterligere å understreke alvoret for opphavere har vi valgt å ta med noen få utdrag fra de etiske retningslinjer for medlemmer av Norges Fotografforbund (NFF), som er den største organisasjonen innen fagfotografi. Etikken bygger på tre viktige fundament: Faglig utvikling, høyest mulig kvalitet på fotografiske produkter og økonomisk bærekraft. For å styrke disse fundamentene har NFF gitt signaler om verdien av opphavers rettigheter. Det skal vises respekt og anerkjennelse. Egne og andres fotografier skal beskyttes mot uriktig bruk, og salgsbetingelser skal reflektere disse etiske retningslinjene. Men, som vi ser av eksemplet ovenfor, og som er ett av mange rapporter fra medlemmer, har lovgiver satt riktig kurs.

Vi leser lovforslaget som et tiltak for å komme opphaver i møte. For at loven skal kunne gi best mulig underlag for konkretisering av størrelsen på erstatninger ber vi om at fire hendinger hensyntas:

1. ulovlig bruk
2. manglende og feilaktig kreditering
3. bruksomfang og bruk av fotografier ut over avtalt bruk
4. videresalg og formidling

Et eksempel på punkt 2 er med i Aftenposten søndag 31. juli. Her blir et fotografi Anders B. Wilse tok av polfarer Roald Amundsen kreditert NTB, og et fotografi av fire av de fem deltagerne i Amundsens Sydpol-ekspedisjon, også kreditert NTB, som neppe var med på ekspedisjonen.

Et siste eksempel her er brudd på personvernet. Som fotografer har vi et ansvar for å ta vare på våre kunders personvern. Ønsker fotografen å benytte bilder til egenproduksjon/utstilling og markedsføring må det godkjennes av kunde/oppdragsgiver. Gjennom å innhente samtykke fra foresatte/personer/oppdragsgiver vil det være mulig å overholde dette ansvaret til fulle. Barn og foresatte, eller personer med spesielt behov for å få beskyttet sin identitet, oppholdssted eller andre forhold, skal ved hjelp av 'føre var'-prinsippet bli beskyttet ved at vi alltid innhenter skriftlig samtykke fra foresatte/person som ønskes vist i vår markedsføring eller på vår arbeidsplass. Gjennom en slik praksis legges grunnlaget for gode kunderelasjoner og fotografers tillit i markedet bevares.

Vi støtter forslaget om at fotografen, ikke bare bedriften eller institusjonen som eier bildet, krediteres. Fotografens navn kommer først.

Med vennlig hilsen
Fellesorganisasjonen Foto-Norge
Harry Bjerkeng, styreleder

Norsk Fotohistorisk Forening/Preus Museums venner,
Norsk Selskap for Fotografi, Norges Fotografforbund, Forbundet Frie Fotografer,
Norske Naturfotografer, Norske Reklamefotografer,
Norsk Skolefotoforbund, Stiftelsen SE og Institusjonsfotografenes Forening.

Fellesorganisasjonen Foto-Norge
Fotografiens-Hus, Rådhusgata 20 – 0151 Oslo
www.foto-norge.no post@foto-norge.no
Org.nr. 995 873 915 - Bankgiro 6005 06 02012